

- Зінчук М.І. Антикризова економіка для ґрунту // The Ukrainian Farmer – Журнал №5. – Київ: травень, 2015. – С.26-28.

Антикризова економіка для ґрунту

Запропоновано ефективну систему заходів для забезпечення оптимальної врожайності за умов економії мінеральних добрив.

- The Ukrainian Farmer
- 13 May 2015
- МИКОЛА ЗІНЧУК, канд. с.-г. наук, директор Волинська філія ДУ «Держґрунтохорона»

Україні поталанило з природно-кліматичними умовами та ґрунтовими ресурсами. Навіть екстенсивне ведення сільського господарства в нашій країні в найближчі роки гарантуватиме населенню виробництво достатньої кількості основних видів продуктів харчування. Проте амбіції України як одного зі світових експортерів сільгосппродукції викликають занепокоєння вчених-ґрунтознавців й агрохіміків. Адже зростання валового виробництва в секторі рослинництва вже багато років не забезпечує належного рівня відтворення родючості ґрунтів. Про це свідчать результати моніторингу балансів основних показників родючості: гумусу, мікро- та макроелементів, які характеризують якісний стан ґрунтового покриву. Крім того, розширення експорту сільгосппродуктів лише в частині зернових спричиняє безповоротні втрати енергетичного потенціалу ґрунтів. Лише у 2014 році через експорт зернових відторгнуто основних елементів живлення на суму близько 20 млн грн у перерахунку на вартість діючої речовини мінеральних добрив.

У багатьох випадках якість ґрунту не є прямим відображенням урожайності. Зазвичай урожайність забезпечує цілий комплекс факторів, зокрема кліматичні умови. Однак прояв їх максимального позитивного ефекту можливий лише за умови забезпечення рослин елементами живлення, тобто достатньою кількістю добрив.

Зважаючи на традиційно непросту ситуацію в аграрній галузі України, в останні роки дивувало зростання продуктивності сільгоспугідь за істотного браку повернутих із добривами елементів живлення в ґрунт. Це кардинально суперечило напрацьованим понад сторіччя методам і законам відтворення родючості ґрунтів. В умовах подорожчання добрив у 2,5–3 рази ймовірність порушення «закона повернення» зростає в геометричній прогресії, адже тривале відторгнення елементів живлення з ґрунту не може безмежно довго компенсуватися іншими факторами. То чим же забезпечувався ріст урожайності в останні роки, коли внесення мінеральних добрив, якщо порівняти з 80 роками минулого століття, зменшилось утричі, а органічних — у десятки разів?

Аналіз господарських балансів свідчить, що на Волині за останні 20 років з урожаєм внесено 5664 кг/га макроелементів. Унесено за цей період 1707 кг/га. Виникає запитання: звідки взяли додаткові 3957 кг/га, що забезпечили формування врожаю? Відповідь така: за попередній 20-річний період (у 1974–1994 рр.) із мінеральними й органічними добривами було внесено 18 550 кг/га мікроелементів, а винос у цей період становив 5511 кг/га. Тобто на сьогодні приблизно 9 тис. кг/га NPK формують так звану ефективну родючість ґрунту, яка була створена за радянських часів і частково компенсувалася в останні десятиріччя. За умови збереження сучасного рівня врожайності цих запасів може вистачити ще на 7–9 років. Проте це критичний період, пролонгація якого призведе до катастрофічного виснаження ґрунтів. Відтворення ж ефективної родючості, якої потребує розширене виробництво, вимагатиме неймовірно високих витрат. Розуміючи важливість проблеми, рекомендуємо звернути увагу на антикризові методи, що забезпечать часткове, але раціональне підтримання потенціалу ґрунтового покриву на найближчі роки та довготривалу продовольчу безпеку країни.

Звичайно, передусім має бути впроваджена система сівозмін з обов'язковим уведенням бобових культур, які забезпечать часткову компенсацію виносу азоту завдяки його фіксації з атмосфери. Важливо зменшити навантаження на ґрунтовий покрив виснажливих технічних і просапних культур запровадженням перелогів і сіяних трав, що сприятиме відтворенню структури ґрунту. Кислі ґрунти потребують хоча б підтримувального вапнування, але за умови мінімальної системи удобрення, інакше цей захід не буде ефективним.